1. Ako se ti priimek konča na er, je to pravopisna in slovniška zmota. Slovenski jezik nima sklonila er, temveč le ar. Piši torej odslej Gračnar, ne Gračner, Kolar, ne Koler, Kumbergar, ne Kumberger, Alič ne Allitsch, Almar ne Almer, Ambrož ne Ambrosch, Bart ne Barth, Benigar ne Beniger, Borar ne Bohrer, Štajarsko ne Štajersko itd. Okolnost, da si v krstnem listu pisan s tujim pravopisom, te naj ne zadržuje, se v slovenskem smislu pravilno podpisati, zlasti ker veš, da pohaja kriva pisava iz ponemčujočega Josipovega popisovanja ter imaš v smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. XII. l. 1867. nedotakljivo pravico svojo narodnost i svoj jezik čuvati in gojiti. Ime in priimek sta del narodnosti. Ako bi ti katera oblast nasprotovala, tedaj vloži prošnjo na c. kr. namestnijo, sklicujoč se na ravnokar imenovani zakon, na svojo narodnost ter na slovenski pravopis, oziroma na pačenje s tujkami. Tvoja osebnost (individualnost) naj ne služi nikdar več tuji narodnosti!

2. Svojemu židovskemu, grškemu, oz. latinskemu krstnemu imenu dajmo — če le mogoče — slovenski izraz. Ne bodimo torej več Jakob, Mihael, Amalija, temveč Radoslav, Miloš, Ljuboslava itd. To ravnanje utemeljujem s tem, da mi nismo ne Židje ne Grki in tudi ne Latinci, temveč smo Slovenci in Slovani, torej gojimo le slovenska, oziroma slovanska imena. S tujimi krstnimi imeni si pačimo svojo narodnost ter se po njih usiljujemo tujim narodom, kakor da bi se jim ponujali, naj nas vsaj imenoma prisvojijo. Raba slovenskih krstnih imen ustreza tudi stremljenju po očiščenju slovenskega jezika tujk.

3. Potrudimo se, govoriti slovenski jezik pravilno, pri tem se ozirajmo vedno na jezik najbližjih naših bratov Hrvatov i Srbov. Dognano je, da smo Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari jeden jugoslovanski narod, le negovanje (kult) posameznih narečij je ustvarilo razlike med temi jeziki. Najmanjše razlike odpravimo takoj. Ne govorimo i ne pišimo več »v šoli« temveč »u šoli«, »uzkrisiti«, mesto »vzkristi«, »ustati« mesto »vstati«, naš v je namreč poluglasni u, Hrvati i Srbi ne poznajo v, temveč le u, nadalje govorimo i pišimo njegovej sestri mesto njegovi, s tem se približamo hrvatskemu i srbskemu »njegovoj« (sestri). Prosimo i zahtévajmo, naj začnó tudi uredništva naših časopisov i pisatelji knjig ustrezati tej skupnosti jugoslovanskih jezikov. Proč s slovenskim separatizmom, koji nas od jugoslovanskih jezikov oddaljuje! Jaz strežem že več časa tej skupnosti, a neusmiljeno, menda nevede separatizem goječo uredništvo »Uč. Tov.« mi črta vse moje u, ej, i, broj itd., da sem tudi jaz videti ozkosrčen slovenski separatist = posebnež.*)

4. Ne naročajmo si nobenih tujih časopisov in knjig. Izjema naj bo dovoljena le v onih slučajih, v katerih ni dobiti strokovnih časopisov, oziroma knjig niti v slovenskem niti v hrvatskem jeziku. Slovenski učitelj naročnik n. pr. Tagespošte, oziroma Pedag. Zeitschrift podpira v dejanju tujo književnost dotične zneske bi lahko naklonil slovenski književnosti, ki se pritožuje nad pičlim številom naročnikov. Izgovor, da priobči n. pr. Tagespošta najmanje en dan preje sklepe deželnih štajerskih korporacij, ni resno utemeljen; zakaj naša radovednost vendar ne sme biti na kvar razvoju slovenske književnosti in kulturnega napredka narodovega.

5. Izločujmo iz svojega jezika vse nepotrebne tuje izraze ter jih nadomeščajmo s svojimi domačini, n. pr. ne asanacija, temveč ozdravljenje, ne masa, temveč množica, ne adresa, temveč naslov itd. tuje izraze rabimo le tam, kjer nimamo svojih, n. pr. disciplíniranje, milje itd.

6. Vsaka učna oseba bodi član katerega učiteljskega društva. Ob letošnjem zborovanju štajerske Zveze se je doznalo, da je slovenskega učiteljstva neorganiziranega 28%, t. j. skoraj ena tretjina, nemškega pa le 11%, torej smo v stanovski zavednosti zaostali za njim za 17%. Za koliko odstotkov smo zadaj za nemškimi v narodni zavednosti, o tem ni nobene razpreglednosti; zakaj s to zadevo se ne peča na Slovenskem nihče, splošno pa se lahko trdi, da kdor ni stanovsko zaveden, menda tudi ni narodno zaveden. Letošnja 500letnica zadnjega ustoličenja koroških vojvod nam bodi glasen klic: Vsi na krov! Naš stan in narod potrebujeta nujno naše pomoči!

7. Ali razmišljaš kaj o našem obrambenem delu? Ali sodeluješ pri njem z besedo, peresom, z doneski? O, nikar ne misli, to ni naša dolžnost, bodo že drugi brez mene opravili. To je dolžnost vsakega stanu, vsakega človeka. Na en ali drug način si dolžan sodelovati, narodova potreba to zahteva. Dohodki Ciril-Metodove družbe se krčijo, da je treba načenjati glavnico. Bodi med drugimi tudi plačujoč naročnik v Ljubljani izhajajočega lista »Slovenski Branik«, stane na leto samo 3 K, iz njega črpaš nravno moč, izpodbudo in pogum za delo, da se ob znani 500-letnici zajezi na Slovenskem silni naval ponemčevanja in poitalijančevanja. Glej, na severu se nam meja krči vedno dalje proti jugu! Mal položi dar, domu na oltar!

8. Pojdi vase, razmišljaj, kako izvršuješ svoje narodne dolžnosti in pravice! Ali sem danes govoril vedno pravilno? Ali sem s svojim govorenjem uplival izobraževalno na svojo okolico. Ali sem v družbi branil slovensko misel in čuvstvo? Ali sem v šoli vzgajal in poučeval v smislu določb § 71. stalnega šolskega in učnega reda tako, da sem zbujal v učencih ljubezen do slovenske narodnosti? Ali sem, sestavljajoč razdelitev učnih ur, pustil slovenskemu jeziku ves predpisani broj učnih ur, za nemščino pa sem odvzel dotične ure risanju, telovadbi, oziroma drugim manj važnim predmetom. Za nas je slovenščina najvažnejši učni predmet, ki ne sme biti v ničemer prikrajšan. Ali sem dal danes, govoreč z g. okrajnim šolskim nadzornikom, slovenskemu jeziku prednost pred nemščino? Ko me pride nadzorovat g. deželni šolski nadzornik, ga hočem nagovoriti samo slovensko, a če me povpraša, čemu ne govorim nemško, mu hočem lepo odgovoriti: »Nemščino spoštujem, slovenščino pa ljubim; zato bi ji rad izkazal ljubezen in čast govoriti z vami v svojem jeziku.«

Glej, ljuba sestra in brat v poklicu, razmišljanje vpliva blažilno na čuvstvo in mišljenje človekovo, ono ti pove, kaj je bilo prav in kaj ni bilo v redu. Razmišljajmo torej vsi, zlasti se mu posvetimo letos ob 500letnici zadnjega ustoličenja koroških vojvod, s tem bo storjen začetek novega preporoda našega naroda k lepši prihodnjosti. (Dalje.)

*) Res je, da vse to črtamo in bomo črtali, oziroma popravljali tudi vbodoče, dokler nas naši jezikoslovci ne uverijo o pravilnosti in potrebi Knafličevih nazorov. Za sedaj se hočemo še držati Levčevega pravopisa, kakor so ga ugotovili naše časopisje in naši jezikoslovci. Tisti u, i in ej so tako malenkostni pripomočki k našemu kulturnemu in jezikovnemu zbližanju, da nam z njimi res ne kaže »pohrvatiti« našega jezika. Pa tudi praktično to ni za naš list. Mi in naši stavci delamo hitro in točno, zato nimamo časa paziti na novotarijo. To je stvar v to pokličanih faktorjev in listov, ki se ukvarjajo z jezikoslovjem. Kadar ti doženejo, da moramo Slovenci s predlogi, končnicami in vezniki služiti združenju Jugoslovanov, bomo tudi mi od svoje strani storili svojo dolžnost. Dotlej pa bomo pisali svój list v pravilni slovenščini. V današnjem članku smo pustili nekorigiran samo ta odstavek; ako smo popravili ostali rokopis, nas seveda nič ne boli očitek »ozkosrčnega slovenskega separatista«, kakor se nam zaradi ujev, ejev, ijev in broja tovariš pisatelj ne zdi nič iskrenejši Slovenec, nego se čutimo Slovence mi. Ako nam hoče vbodoče prihraniti delo, naj uvažuje našo trmoglavost! **Uredn.**

DRAG. HUMEK:

Kakšne dobrote uživa učiteljstvo na Goriškem!

C. kr. okrajni šolski svet za goriško okolico je uvidel, da je nemogoče izhajati učiteljstvu ob tako mizerni plači in ob taki draginji, zato se ga je on spomnil na svoji seji ter mu blagodušno naklonil draginjsko doklado za leto 1914.

Prejelo je: 41 učiteljev po 20 K, 41 učiteljev po 40, 23 učiteljev po 50 K, 30 učiteljic po 20 K, 25 učiteljic po 30 in 1 učiteljica 40 K.

Učiteljstvo je res lahko hvaležno za ta velikodušni dar in lahko z veliko vnemo in navdušenostjo izpolnuje in prenaša težave svojega stanu.

Tako plačujejo v solnčni Goriški toliko opevane pionirje naroda!

Dificile est satiram non scribere! Vsakemu hlapcu in vsaki dekli se dandanes že boljše godi!

DRAG. HUMEK:

Službeni red (pragmatika)

za učitelje obrtno-nadaljevalnih šol.

(Dalje.)

2. del. O pravicah in dolžnostih voditeljev in učiteljev.

§ 11. Šolski voditelj zastopa šolo, posreduje v občevanju s predstojnimi oblastmi in hrani uradni pečat. Če je zadržan, ga nadomešča učitelj, ki je v službi najstarejši, toliko časa, da poveri šol. odbor nadomestitev komu drugemu, ki je potrjen v šolski službi. Da pospeši reden šolski obisk, mora občevati šolski voditelj z mojstri; zaradi vzgojne naloge, ki jo ima šola, naj občuje tudi z roditelji.

§ 12. Vsaka o. n. š. mora imeti nastopne uradne spise: matico, inventar, vložni zapisnik, kataloge, razrednice in imenik knjig, če ima šola knjižnico za učence ali učitelje. Katalog vodi razrednik. V razrednice zapisujejo za svoje predmete učitelji, ki so zaposleni v razredih. Prisotnost učencev je nadzorovati, morebitne zamude in odsotnosti pa zapisati. Vse druge spise vodi voditelj, ki je posebno odgovoren za natančno vodstvo matice in šol. inventarja.

§ 13. Voditelj sklicuje in vodi učiteljske konference in pazi na to, da se izvedejo vsi sklepi konferenc. On določa hišni red in pazi na natančno ravnanje po zakonitih določbah in odlokih, skrbi, da so dosledno upoštevati predpisi o zdravstvu v šoli in da odgovarjajo predmeti šolskega inventarja in šolska oprava svojemu namenu in zdravstvenim določbam.

§ 14. V pričetku šolskega leta razdeli voditelj učne stroke in sestavi urnik. Pri tem naj upošteva upravičene želje učiteljstva, če te niso v kvar učnemu ustroju. Voditelj naj posebno gleda na to, da poučujejo posamezniki v okviru svoje učne usposobljenosti, in da jim prisodi le toliko ur, kolikor jih je odmerjenih v dekretu (§ 8). Razdelitev učnih strok in urnik, ki se je o njem posvetovalo učiteljstvo na konferenci, je poslati nadzorniku, da ga potrdi.

§ 15. Šolski voditelj skrbi, da se vrši pouk po predpisanem učnem načrtu in po enotnih načelih, ki so bila ugotovljena na učiteljski konferenci. Obenem ima pravico posečati pouk pri učiteljih, ki delujejo na šoli, ne sme pa pred učenci izrekati graje ali se vtikati v pouk. Dan hospitacije naj označi v razrednici.

§ 16. Šolski voditelj bodi med poukom po možnosti v šolskem poslopju; pazi naj, da vrši šola nalogo vzgoje in pouka.

§ 17. Učila in knjižnico, ki jo morebiti ima šola, lahko nadzira ta ali oni učitelj, ki je v to določen. Vrhovno nadzorstvo ima pa vedno voditelj (§§ 12. in 13).

§ 18. Če šolski voditelj ob velikih počitnicah ni stalno v šolskem kraju, naj naznani ob pričetku počitnic naslov svojega morebitnega bivališča šolskemu odboru in nadzorniku, da mu je lahko dostaviti uradne spise, ki dohajajo na šolo.

§ 19. Učiteljstvo, ki deluje na o. n. š., je dolžno vršiti zakone in predpise in se ravnati po ukazih šolskih oblasti in šolskih nadzorovalcev. S složnim skupnim delom naj utrdi v ljudstvu zaupanje do šole.

§ 20. Na o. n. š. se ravna službena stopnja posameznih učiteljev iste vrste po številu službenih let. Službena leta je šteti od dneva, ko je nastopil učitelj začasno službovanje. Pri enakem številu službenih let ima prednost starejši učitelj.

§ 21. Učiteljstvo naj vzgaja vajence na nravno-verski podlagi. Navaja naj jih, da spoštujejo cesarja in najvišjo cesarsko rodovino, zakon in družabni red. Z vajenci naj ravna učiteljstvo blagovoljno in naj pravično sodi njih delo, da se zbudi med učiteljem in učencem zaupanje, ki brez njega ni pravih uspehov pri pouku. Občevanje šole z mojstri, pa tudi občevanje šole z roditelji bodi zaupanja polno skupno delovanje, ki teži za tem, da vzgoji dober obrtni naraščaj.

§ 22. Učiteljstvo je dolžno, da se točno ravna po času, ki je odmerjen pouku in da izvede vse konferenčne sklepe.

§ 23. Vsak učitelj je tudi dolžan prevzeti posle razrednika, gospodarja ali knjižničarja, če je na vrsti, je dolžan pisati zapisnik učiteljske konference in pomagati voditelju pri vpisovanju. Razrednik piše izpričevala in pomaga pri nadzorovanju šolskega obiska s tem, da pravočasno izda pismene opomine mojstrom.

§ 24. Razen v slučajih, ki so navedeni v 2. odstavku pričujočega paragrafa, je zasigurana potrjenim učiteljem pravica do odmeritve tolikega števila ur in prejemkov, kolikor jih je navedenih v dekretu (§ 8). Enostranska izpremememba te določbe ni dopustna.

Če se mora zaradi opustitve kakega razreda ali vse šole, ali zaradi izpremembe predpisanega učnega načrta odpustiti začasni ali v službi potrjeni učitelj, ali če izgubi isti zaradi tega nekaj ur, mora šol. odbor ohraniti dotičnega učitelja v evidenci, da ga zopet nastavi, oziroma uporabi na drugem mestu z istim številom ur.

§ 25. Vsi učitelji se morajo ukloniti izpremembi, ki je bila uvedena iz službenih ozirov (menjava učnega predmeta, premeščenje i. p.), vendar pa ne smejo biti potrjeni učitelji s tem prikrajšani (§ 24).

§ 26. Z ozirom na učitelje po poklicu, ki so potrjeni kot učitelji na o. n. š., pa se zaradi svoje glavne službe preselijo v kraj, ki ima tudi o. n. š., mora ondotni šolski odbor o. n. š. gledati na to, da jih zopet nastavi z upoštevanjem dosedanjih službenih let.

§ 27. Kdor se prostovoljno odpove službi ali jo samovoljno zapusti, izgubi vse pravice, ki izvirajo iz službene pogodbe, ki se neha. Vse eno pa je tak učitelj še lahko disciplinarno kaznovan zaradi prestopka, ki ga je storil pred odpovedjo ali zapustitvijo službe.

(Dalje.)

Vabilo

k

proslavi 40letnice

„Savinjskega učiteljskega društva“ na Vranskem v nedeljo dne 28. t. m.

A. Slavnostno zborovanje v šoli ob 11. uri.
B. Banket ob 1. uri v salonu g. Košenine.
C. Koncert ob 8. uri zvečer.

Vzpored koncerta:

1. F. Juvanec: Na goro. Mešani zbor.
2. E. Adamič: Fantu. Mešani zbor.
3. a) Fr. Drdla: Romanca. Solo za gosli s spremljevanjem klavirja, igra A. Nerat.
b) Sarasate Pablo de Ch. Gounod: Faust. Solo za gosli s spremljevanjem klavirja, igra A. Nerat.
4. Dr. A. Schwab: Se ena . . . Mešani zbor.
5. a) Fr. Liszt: Ernani. Svira na klavirju M. Kokotova.
b) Fr. Liszt: Valse Impromptu. Svira na klavirju M. Kokotova.
6. E. Adamič: Na vrtu. Mešani zbor.
7. Dr. A. Schwab: Večer na morju. Moški zbor.
8. a) E. Adamič: Planinec. Poje baritonist Branko Zemljič.
b) Dr. B. Ipavec: Romanca iz operete „Ptičnik“. Poje baritonist Branko Zemljič.
9. A. Anděl: Igra kolo . . . Mešani zbor.

Cene prostorom: Od 1. do 3. vrste 2 K; od 4. do 6. vrste 1 K 40 vin.; od 7. do 10. vrste 1 K; stojišče 40 vin.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega je zborovalo dne 14. maja t. l. na Rakeku. Udeležba je bila nad vse pričakovanje lepa. Tudi tovarišice so bile častno zastopane.

Predsednik tovariš Punčuh je pozdravil obilo zbrane zborovalce, omenil, da je od lanskega društvenega občnega zbora preminula tovarišica Fr. Valenčičeva ter pozval zborovalce, da se v znak sožalja dvignejo s svojih sedežev. — Prešlo se je takoj nato k dnevnemu redu in razpravljalo o načrtu za poslovni red Zaveze. Vnela se je pri vsaki točki omenjenega načrta prav živahna debata, kar je dokaz, kako pazno zasleduje učiteljstvo našega okraja razvoj centralne organizacije. Sklene se priporočati delegaciji, da potrdi načrt za poslovni red z nekaterimi izpremembami.

Glede sanacije stanovskih listov so bili sledeči predlogi sprejeti:

1. Na »Zvonček« bodi naročena vsaka šola. Tovariši in tovarišice naj zanj agitirajo pri bolje situiranih slovenskih rodovinah, da »Zvonček« naroče za svoje otroke. Na ta način bi se lahko ob majhnem trudu doseglo 2000 naročnikov.

2. »Popotnika« imej vsaka šola in vsak pripadnik naše organizacije, ki mu je količkaj mogoče. Na večrazrednicah naj (če drugače ni mogoče) vse učiteljstvo naroči po en skupni izvod ter plača naročnino v enakih delih.

3. Ako se sprejme v načrtu za »Poslovni red« člen V., točka a), bo imel vsak član in članica naše organizacije »Učit. Tovariša«. Poleg tega naj pa bodo tudi Čitalnice in Bralna društva, ki so jim učitelji in učiteljice člani, naročena na naše glasilo. Istotako morajo imeti naše glasilo vsi lokali, ki zahaja vanje učiteljstvo, a naročnina naj se naprej redno plačuje, pa bo »Učit. Tovariš« hipoma postavljen na trdne materijalne noge.

4. Za vse tri liste je treba živahne in vztrajne agitacije od moža do moža, od žene do žene.

Prišel je nato na vrsto referat tov. Škofa, ki ga pozneje priobčimo dobesedno.

Iz tajnikovega poročila posnemamo: Društvo šteje 34 članov. Odbor je imel v pretečenem poslovnem letu dve seji, v katerih so se razpravljale razne društvene in stanovske zadeve.

Blagajniško poročilo izkazuje 95 K 42 vin. preostanka.

Pregledovalca računov, tovarišica L. Kosova in tov. Fr. Škof, izjavita, da sta našla račune v redu.

Z vzklikom se je izvolil zopet stari odbor.

Ker nam je voliti letos enega namestnika članom v c. kr. okrajni šolski svet, se sklene priporočati kot kandidata tov. ravnatelja Turka. Brzojavno je pozdravil zborovanje tov. E. Gangl iz Idrije.

Ker je zborovanje trajalo skoro do noči, je moral izlet v prijazni Škocjan, žal, izostati.